

## JOSEP M. PUIG SALELLAS

*In memoriam*

Robert Follia i Camps\*

Josep M. Puig Salellas tenia una personalitat molt rica. La seva formació intel·lectual i la seva curiositat l'havien fet participar en múltiples activitats que procurarem sistematitzar fins on ens sigui possible.

### 1.- EL SEU CURRÍCULUM

Josep M. Puig Salellas va néixer a Girona el 12 de febrer de 1924. Cursà els estudis de Filosofia i Lletres (Història) i Dret a la Universitat de Barcelona, on es llicencià l'any 1947. L'any 1953 guanyà les oposicions a notaries, essent la notaria de Ponts el seu primer destí. El 1958 obtingué, per nova oposició, la categoria de notari de primera, corresponent-li la notaria de Tarragona. I, el 1970, accedí, per concurs, a una notaria de Barcelona, en la qual es mantingué fins a la seva jubilació, el 25 de març 1994.

Al Col·legi de Notaris exercí els càrrecs de Secretari, en primer lloc, i després de Degà (1976-1980). El 1976, quan es constitueix la Fundació Noguera, se'l nomena Patró i Secretari, càrrec aquest en el qual continuarà fins al 22 de maig de 1996, en què fou elegit President, funció que va exercir fins a la seva mort.

Formà part de la Comissió Jurídica Assessora (integrant-se en la Permanent) des del 1979 fins al 2004. I de l'Observatori de Dret Privat des de la seva fundació, l'any 2000, en la secció de Dret de Família, de la qual fou President fins a la seva dissolució, en què passà a formar part de la Secció d'Harmonització i del Plenari fins al canvi de 2004. Actualment era vocal del Consell Rector.

En el camp universitari, a part d'un temps de professor associat i membre molt actiu de la Càtedra Duran i Bas, cal destacar que fou el primer President del Consell Social des del 1986 fins al 1998.

Entrà a l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya el 12 de gener de 1979, de la qual en fou Secretari i després Censor de la seva Junta Directiva. Igualment, formava part del Col·legi d'Advocats de Barcelona des del 1975.

Fou membre numerari de l'Institut d'Estudis Catalans des del 1988 fins a la seva mort. Formava part de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, de la qual arribà a ésser President. I fou també membre del Consell Social de la Llengua Catalana.

Pertanyia també a l'Acadèmia de Ciències Econòmiques i Financeres des del 1983. Fou membre de la Cambra de Comerç del 1990 al 1998 i President de la seva Comissió d'Assumptes Jurídics. I nomenat Cònsol del Consell de Vint del Consolat de Mar el 15 d'abril de 1996.

---

\* Necrològica llegida pel President de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya, Sr. Robert Follia i Camps, a la seu acadèmica.

Gaudia de la Creu de Sant Jordi, que li fou concedida el 9 de juny de 1983, de la Medalla d'Or de la Universitat de Barcelona, concedida el 22 d'octubre de 1999, i de la Medalla de la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona, concedida l'11 de maig del 2000. El 1982 se li atorgà el Premi Rafael de Casanova, pel seu article de *La Vanguardia*, "Un toque de atención".

Josep M. Puig Salellas morí el 26 de maig de 2007.

## 2.- PUIG SALELLAS, NOTARI I JURISTA

En Josep M., tot i la seva gran activitat, era, abans que tot, un bon jurista i especialment un gran notari. Amb la seva ironia li agradava dir que ell "no era res més que un notari" i també li agradava repetir la contestació, o observació, atribuïda a Josep Pla a un ministre que observava des del far de Sant Sebastià el paisatge empordanès tan harmoniosos i ben dibuixat: "Pues mire, todo esto es obra del notario de La Bisbal". Aquesta frase, que he vist també citada en la necrològica que li feu Lluís Foix, i que a ell, com ja he dit, li agradava repetir, demostra la seva convicció que el notari era una persona molt seriosa que s'ocupava a fons de la societat que l'envoltava i que havia marcat clarament el seu senyal en l'ordenació del territori català, tant en el camp de les capitulacions, i la institució d'hereu, com en el més modern que ell defensava actualment, fent possible la continuació de la petita empresa agrària, amb el pas de la dona com a hereva i la supressió en aquest cas de les llegítimes.

Jo, que en certa manera sóc deixeble seu (i aprofito per agrair-li tot el que feu per mi), i vaig fer les meves primeres pràctiques de l'ofici a la seva notaria de Tarragona, vaig poder comprovar l'atenció contínua que donava a la notaria, el tracte amb els clients, els consells que impartia i, sobretot, la seva rigorós ordre, que no només consistia en atendre bé i aconsellar a qui li demanava el seu parer, sinó que una vegada redactada l'escriptura no la perdia de vista fins que havia tornat del Registre.

En les necrològiques que aparegueren amb motiu de la seva mort es destaca aquest caràcter. Gay Montalvo, a *La Vanguardia*, el considera un notari com el que dibuixava Josep Pla, que intervenia en l'assessorament i consell de la seva clientela i dels professionals que acudien al seu despatx, basant-se en el seu gran bagatge jurídic i la seva pragmàtica visió dels temes i la realitat. La redacció de *El Periódico* l'anomena "maestro de notarios". Lluís Jou titula l'article de *El País* "Más que un notario". I Lluís Foix el considera el "Penúltimo notario", tot dient que Porcioles, Faus, Figa, Roca-Sastre, Noguera i ell mateix, han estat pedres fonamentals de la societat catalana "señores notarios que garantizaban los pactos sagrados entre las gentes del país". I en termes semblants López Burniol afirma: "con su desaparición se extingue una generación incomparable de notarios catalanes". Ja he dit que amb el meu coneixement personal -que data de la infantesa- i amb el tracte que vaig tenir amb ell i a la seva notaria, puc "donar fe" de tot el que acabo de transcriure.

Però aquesta dedicació al notariat no ho era només en l'aspecte individual com a professional -en la redacció de les escriptures i el tracte amb els clients-, sinó també en el camp corporatiu del notariat. Ja hem dit que fou Secretari i Degà del Col·legi de Notaris de Barcelona (avui de Catalunya). Com a Secretari, organitzà el Congrés Internacional del Notariat, que tingué lloc a Barcelona l'any 1976, qualificat de

modèlic, per al qual va reunir un bon nombre de notaris que, amb la seva activitat, assoliren uns destacats resultats, demostrant d'aquesta manera una altra de les seves facetes, l'organitzativa, amb la seva capacitat d'engrescar els que l'envoltaven en projectes comuns. I com a Degà, reorganitzà materialment i funcionalment el Col·legi; etapa en la qual paral·lelament tingué una gran influència en la Junta de Degans com a Vicepresident.

I no podem oblidar un tercer compromís en l'aspecte notarial, el seu, ja esmentat, vincle amb la Fundació Noguera. Aquesta institució, destinada fonamentalment als estudis entorn de la documentació notarial, la investigació dels seus fons i l'edició de fonts, deu a en Puig Salellas bona part dels seus esplèndids resultats; així, les més de 180 obres publicades són el resultat, en part, del seu treball i de la seva dedicació, primer com a Secretari i després com a President.

Quant a la seva qualitat com a jurista, només cal donar una ullada a les seves publicacions (se n'inclou una relació selectiva al final). Com es pot veure, tocava tots els àmbits del dret, si bé en destaca la seva orientació pel dret català, la realitat social de Catalunya i, molt específicament, l'estatut patrimonial dels cònjuges. De manera especial, es dedicà al paper de la dona dins el món jurídic, més concretament dins la realitat agrària catalana. Fou el capdavanter i portaveu de tots els avanços de la capacitat jurídica d'aquesta, avui plenament aconseguida, i propulsor de la supressió de la llegítima quan s'instituí el consort (pensava sempre amb l'esposa), encara que és una de les poques coses que no va aconseguir. Cal destacar les seves publicacions d'abans que la dona hagués assolit la plena capacitat, com ara el titulat "Notas sobre la autonomia patrimonial de la mujer casada en la Compilación catalana", del 1970. En aquest treball, entre d'altres encerts, s'afirmava rotundament que la dona catalana casada en règim de separació, no necessitava la llicència marital ni per exercir el comerç, ni per realitzar actes jurídics aïllats. Un altre àmbit al qual dedicà preferentment la seva activitat fou a la defensa de la llengua, principalment des del punt de vista jurídic. I com a jurista fou també destacable la seva intensa participació a l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació, de la qual tot seguit en veurem una mostra. A títol de recordatori, voldria esmentar també la seva participació en el Congrés Jurídic Català de 1971 (amb el seu tema predilecte "Estatut personal i patrimonial dels cònjuges") i la seva pertinença al Col·legi d'Advocats des del 1975.

### **3.- PUIG SALELLAS, ACADÈMIC**

Josep M. Puig Salellas fou proposat acadèmic de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya el 1978, pels Acadèmics Ignasi de Gispert, Lluís Puig Ferriol i Joan M. Xiol, per cobrir la vacant produïda per la renúncia, per trasllat a Madrid, del Dr. Àngel Latorre, Catedràtic de Dret Romà. Prengué possessió el 17 de gener de 1979 i llegí el seu discurs d'ingrés el 25 de gener de 1981, que versà sobre el tema "Relacions econòmiques entre esposos en la Societat Civil catalana", on s'hi recullen part dels seus temes d'estudi: l'interès pel vessant econòmic del dret, la configuració de la família en el món actual i el plantejament conjunt d'ambdós temes, sempre des de l'òrbita de Catalunya.

Com a acadèmic mantingué, com sempre, una forta activitat. Primer com a Secretari (nomenat l'11 de gener de 1984) i després com a Censor (11 de febrer de

1992-15 abril 1997), va promoure un sistema de comunicacions internes per a les sessions ordinàries, que és el que encara regeix en l'actualitat, i va donar una gran importància a les actes de les sessions, que durant una llarga temporada havien estat una mica descuidades, tasca que ha estat ja per sempre més continuada amb molt d'interès pels successius secretaris.

De les seves activitats a l'Acadèmia, cal destacar:

La participació el 1980 en les Jornades sobre l'Estatut, organitzades per l'Acadèmia, els Col·legis d'Advocats i de Notaris i les universitats, amb la presentació de tres ponències.

La participació el 1981 en la Ponència encarregada d'elaborar un dictamen sol·licitat per la Conselleria de Justícia sobre l'adequació de la Compilació catalana a la Constitució.

La redacció, com a Ponent, d'un informe aprovat per l'Acadèmia el març de 1982 sobre el projecte de la Llei orgànica d'harmonització del procés autonòmic.

La intervenció, també com a Ponent, en el dictamen demanat pel Departament de Justícia, sobre la reforma del Reglament Hipotecari de 12 de novembre de 1982. Dictamen que fou atès pel Govern que declarà inaplicables diversos preceptes de la reforma a Catalunya.

La participació en la Comissió que aprovà el dictamen sobre la Successió intestada i les Reserves a Catalunya, textos de gran importància, sobretot el primer, i que es recolliren gairebé íntegrament a les Lleis de 9 i 11 de 25 de maig de 1987.

La participació en la Comissió que durant bona part dels cursos 1986 i 1987 redactà l'informe sobre les lletges, de la qual un servidor també en formava part. La seva dedicació fou absoluta, però no va triomfar la seva posició de supressió de la lletge quan l'hereu era el consort. L'informe o dictamen, que fou discutit vèries vegades en el plenari, donà lloc a la Llei 8/1990, de 9 d'abril, que va recollir en gran part el text aprovat per l'Acadèmia, introduint-li poques modificacions.

El 24 d'abril de 1990 exposà una comunicació sobre diversos aspectes de la nova legislació de societats anònimes.

El 14 de maig de 1991 contestà al discurs d'ingrés de Víctor Reina sobre el tema *Iglesia y catalanismo político*.

El 22 d'octubre de 1991 fou designat per formar part d'una comissió per col·laborar en la defensa del Dret Català amenaçat per la interposició per part del Govern d'un recurs d'inconstitucionalitat contra la Llei de filiacions.

El 15 de desembre de 1992 pronuncià el discurs d'obertura del curs de l'Acadèmia sobre el tema "El dret a l'autodeterminació i els darrers esdeveniments europeus".

El 10 de maig de 1994 presentà una comunicació sobre l'acte resolutori del Tribunal Suprem de 15 de febrer, respecte a la constitucionalitat de la Llei de normalització lingüística.

També el 1994 formà part de la Comissió que preparà un dictamen demanat per la Conselleria de Justícia sobre el nou Codi de família.

El 4 d'abril de 1995 va presentar, com a comunicació, un comentari a la Sentència del Tribunal Constitucional de 23 de desembre de 1994 relativa a diversos articles de la dita Llei de normalització lingüística.

El 12 de març de 1996 va pronunciar la necrològica de l'Acadèmic Lluís Figa Faura, traspasat l'11 de febrer.

El 7 de maig de 1996 presentà una comunicació sobre un nou concepte de fundació, que ampliava el de l'“universitas bonorum”, per anar cap a un nou ens amb una finalitat no lucrativa, per a la qual caldria aplegar recursos.

En la mateixa data, es va integrar en una comissió per donar resposta a la Conselleria de Justícia sobre un avantprojecte de llei referent a donacions i testaments de persones ingressades en centres geriàtrics

El 2 de juny de 1997 se'l nomenà per formar part d'una comissió per redactar un dictamen, demanat també per la Conselleria de Justícia, sobre la conveniència i contingut d'un possible Codi patrimonial.

El 9 de maig de 1999 presentà a Tàrraga, en un acte organitzat per l'Ajuntament i l'Acadèmia, el llibre *Ramón María Roca Sastre, jurista en su vida y en su obra*, escrit pel seu fill i Acadèmic Lluís Roca-Sastre Muncunill. La versió catalana del qual (editada amb la col·laboració de la Fundació Noguera) es presentà al Col·legi d'Advocats en un acte organitzat, entre altres entitats, també per l'Acadèmia, i en la qual intervingué de nou Puig Salellas.

El 30 de novembre de 1999 contestà el discurs d'ingrés del Sr. López Burniol sobre *La resurrecció dels capitals matrimonials* parlant d'*Els capítols matrimonials com a emblema del pactisme civil*.

Però potser el que caldria destacar és la seva assistència a la majoria de les sessions de l'Acadèmia i la seva puntual intervenció en els debats. I si en els darrers temps la seva assistència havia minvat, per les seves múltiples activitats i els problemes de salut, sempre que hi assistia prenia part activa en els debats.

#### **4.- PUIG SALELLAS, HOME DE LLETRES**

En Josep M. tenia una àmplia preparació intel·lectual, tant per la seva doble formació universitària, com pel seu continu afany de saber. Però no m'atreveixo a qualificar-lo d'“intel·lectual”, atesa la connotació de “crític” amb tot l'establert que s'entén que aquest títol comporta, ja que en Josep M. era, més que un crític, un home pactista, una persona pragmàtica que buscava la solució concreta a tots els assumptes i,

en tot cas, un gran optimista. L'hi escau plenament la definició que el Digest reclama del jurista: que tingués, a més de la ciència del Dret, el coneixement de totes les coses divines i humanes, “divinarum atque humanarum rerum notitiae”.

A més a més, com diríem col·loquialment, en Josep M. era un home que no parava. Hem vist en el seu currículum que, a més de la seva activitat com notari, formava part activa de diverses institucions, com ara l'Institut d'Estudis Catalans, la Real Acadèmia de Ciències Econòmiques i Financeres, la Cambra Oficial de Comerç, el Consolat del Mar i fou, a més, el primer President del Consell Social de la Universitat. Paral·lelament, són múltiples les conferències que donà al llarg de la seva vida i els articles que publicà a diaris com l'*Avui* i *La Vanguardia*. Pel que fa als articles publicats en aquest darrer entre els anys 1978-2000, se n'han recollit un total de 164 que han estat publicats en un llibre editat per l'editorial Permanyer. La temàtica és diversa, encara que predominen els polítics i socials. En tots hi flueix, però, la seva fina ironia, el seu esperit crític i, especialment, el seu pragmatisme, reflex alhora del seu particular optimisme moderat. Però, a més, va publicar tres llibres: El primer: *De remences a rendistes: els Salellas (1322-1935)*, el qual, d'una banda, recull la biografia familiar i, de l'altra, és un estudi del sistema pairal del Baix Empordà, amb interessants dades històriques. El segon, i més conegut, porta el títol de *Catalunya, la penúltima cruïlla*, i tot i que té un fort contingut polític, no és potser tan radical com s'ha dit, pel pragmatisme del que parlàvem i que hi és present en tot moment. I el tercer, en fase de publicació, es titularà *Història difícil de quatre dones*, en el qual, a través de l'estudi de quatre dones de la saga dels Salellas, estudia el seu tema favorit, la importància de la dona en el desenvolupament de l'empresa agrària catalana, tot assenyalant que en el cas de les pubilles, si bé entregaven normalment al marit la gestió del patrimoni, elles continuaven amb un gran poder i, àdhuc, com “una discreta, però implacable venjança”, passaven el seu cognom als fills.

## **5.- PUIG SALELLAS, HOME COMPROMÈS AMB CATALUNYA**

No es pot pas qualificar a Puig Salellas de polític. Mai va tenir cap càrrec polític, tot i que em consta que se n'hi van oferir. Però, en canvi, sí que li agradava d'intervenir-hi i ho feu de manera notable en aquells temes que podien contribuir a la construcció nacional de Catalunya, especialment en els àmbits del dret i de la llengua. La seva participació en diversos organismes vinculats a la Generalitat, com abans hem vist, n'eren un mitjà. O bé, les seves activitats a l'Acadèmia eren també una mostra d'aquesta intervenció seva en l'àmbit del dret català. O, per exemple, la seva directa participació al Congrés de Cultura Catalana, del qual redactà el Manifest.

Una altra mostra la podem veure en la seva activitat a l'Institut d'Estudis Catalans, on va poder treballar decididament des del càrrec de President de la Secció de Filosofia i Ciències socials. Així, fou l'autor de l'*Informe de l'Institut d'Estudis Catalans al Parlament de Catalunya sobre la reforma de l'Estatut*. Tema que va poder ampliar el mateix 2006 en un acte acadèmic organitzat per l'Institut sobre el referèndum de l'Estatut, on va analitzar els continguts del projecte i, en particular, “el reconeixement dels drets històrics”. Encara, el 2 de maig d'enguany tenia previst d'obrir-hi el curs d'alts estudis sobre cultura, política i societat, però la seva malaltia li ho va impedir, si bé el discurs que ja tenia preparat sobre la figura de Prat de la Riba,

titulat *El procés de recuperació institucional*, va ser llegit pel coordinador del curs, el Sr. Ricard Torrents.

No podem oblidar tampoc que entre 1985 i 1986 va presidir l'àrea de Dret i Llengua al II Congrés Internacional de la Llengua Catalana, des d'on va elaborar i impulsar una teoria sobre la doble oficialitat lingüística, temàtica que va desenvolupar àmpliament en tots els articles que va escriure per a la *Revista de Llengua i Dret*, publicació a la qual va estar directament implicat des del primer número, aparegut l'any 1983. Va formar part, alhora, com ja hem avançat, del Consell Social de la Llengua Catalana. Particularment, com a notari, la seva contribució consegüent fou la de redactar les escriptures en català, fins i tot abans de la Llei sobre normalització lingüística.

Però, segurament, el que més l'ha donat a conèixer com a home vertaderament interessat en la política, que no polític professional, foren els abans citats articles publicats als diaris *Avui* i *La Vanguardia* i, molt especialment, el llibre *Catalunya, la penúltima cruïlla*. En aquest, a part d'un notable estudi històric de Catalunya a l'Edat Mitjana i de les successives vicissituds posteriors, ens aporta la seva visió, optimista i pragmàtica a la vegada. Catalunya -diu- és una realitat que només tindria solució amb la independència. Però aquesta -continua- ara per ara, és impossible, atesa la vinculació econòmica amb a resta d'Espanya i la insuficiència del seu poder polític. Però creu que no es pot perdre l'esperança i cal lluitar, alhora, per no perdre aquesta. Per això el llibre acaba dient: "Per tant no es pot perdre més el temps i, en canvi, cal aprofitar -un altre cop, a veure si se m'entén- aquell cert, esperançat retorn a l'Edat Mitjana". Poc abans de la seva mort, a *La Vanguardia*, contestava a López Burniol tot manifestant la seva esperança en una solució acceptable pel problema català, enfront del pessimisme d'aquest.

---

Aquest és Josep M. Puig Salellas. Un home d'una gran capacitat intel·lectual i pragmàtic a la vegada, gran treballador i organitzador, bon jurista, notari exemplar, lletraferit i patriota. Podríem acabar recordant el que deia Pablo Neruda (per altra banda, tant diferent d'ell) "confieso que he vivido" i que tant se li escau. Puig Salellas va viure intensament la seva família, la seva professió i l'amor pel seu país, sobretot el seu dret i la seva llengua. Amb la seva mort desapareix un del puntals del nostre país. Que descansi en pau, al costat de les canyes americanes del jardí de la seva casa de l'Empordà, com deia la seva filla al funeral.

## BIBLIOGRAFIA JURÍDICA DE JOSEP M. PUIG SALELLAS

La bibliografia que segueix no recull tota la producció bibliogràfica d'en Josep M. Puig Salellas, els diferents camps d'estudi en què treballà i la seva participació en la societat civil, com a prolífic conferenciant i ponent, han generat més treballs que els que aquí es recullen; així, s'han referenciat els principals en l'àmbit del dret.

### DRET CIVIL

#### Part general

“La ley catalana de fundaciones y la Ley estatal 30/1994”, Cicle de conferències de la Real Academia de Jurisprudencia y Legislación de Madrid, Fundación Ramón Areces, 1996, p. 349 i seg.

“Entorn del concepte de fundació”, *Autonomies. Revista Catalana de Dret Públic*, núm, XXI (des. 1996), p. 31-47.

#### Drets reals

“Aspectos de actualidad sobre el derecho de superficie”, *Revista Técnica y de Legislación*, Cambra Oficial de la Propietat Urbana de la Província de Tarragona, (juny 1960), p. 15 i ss.

“La nueva ley sobre propiedad horizontal”, *Revista Técnica y de Legislación*, Cambra Oficial de la Propietat Urbana de la Província de Tarragona, (desembre 1960), p. 13 i ss.

“La hipoteca unilateral pendiente de aceptación”, *Revista Jurídica de Cataluña*, (1962), p. 781-795.

“Apostilla a un comentario de la Resolución de 8 de febrero de 1962”, *La Notaría. Boletín informativo*, nº 13 (30 de noviembre de 1962), p. 3-6.

“La publicidad inmobiliaria”, XI Congreso Internacional del Notariado Latino, Atenas, 1971, a *Ponencias presentadas por el Notariado español a los Congresos Internacionales del Notariado Latino*, Madrid: Junta de Decanos de los Colegios Notariales, 1975, Vol. III, 463-545. (Ponència escrita amb la col·laboració de Roberto Follia Camps, Francisco Ginot Llobateras, Luis Roca-Sastre Muncunill).

#### Dret d'obligacions

“Proyección de la Compilación catalana en la escritura de compraventa”, a *Centenario de la Ley del Notariado*, Madrid: Junta de Decanos de los Colegios Notariales de España, 1962, Sección segunda, Volumen I, p. 523-589.



## Dret de família

“Notas sobre la capacidad patrimonial de la mujer casada catalana. Sobre si es necesaria la licencia marital en el ámbito mercantil”, *La Notaría. Boletín informativo*, nº 2 (julio-diciembre 1967), p. 1-9.

“El matrimonio y los cambios de regionalidad”, Conferencia pronunciada el día 10 de abril de 1975. Curso dedicado al nuevo Título Preliminar del Código Civil, *La Notaría. Boletín informativo*, nº 2 (abril-mayo-junio 1975), p. 1-29.

“Autonomía patrimonial de la mujer casada en derecho espanyol”, Conferencia pronunciada en la Academia Matritense del Notariado el día 12 de mayo de 1969, *Anales de la Academia Matritense del Notariado*, Tomo XIX (1976), p. 77-120.

“Notas sobre relaciones económicas entre esposos en Cataluña”, a *Libro-Homenaje a Ramón M<sup>a</sup> Roca Sastre*, Madrid: Junta de Decanos de los Colegios Notariales, 1976, Volumen III, p. 219-241.

“Notas sobre la autonomía patrimonial de la mujer casada en la Compilación catalana”, *Revista Jurídica de Cataluña*, Nº extraordinario (1979), p. 253-332.

“Les relacions econòmiques entre esposos en la societat catalana d’avui”, Discurs d’ingrés a l’Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya, *Revista Jurídica de Catalunya*, (1981), p. 379-441.

Comentaris als articles 7 a 19 de la Compilació de Catalunya, a *Comentarios al Código civil y Compilaciones forales*, 1981, Madrid: EDERSA, 1981, Tomo XXVII, 1º, Art. 1 a 50, p. 270-342.

“La reforma de la Compilació en matèria de relacions econòmiques entre cònjuges”, *Revista Jurídica de Catalunya* (1983), p. 541-584.

“Incidència del divorci en la reforma de 1984 de la Compilació”, *Revista Jurídica de Catalunya* (1986), pag. 7-55“

“El dret de família a Catalunya i la realitat social”, *Revista Jurídica de Catalunya* (1990), p. 875-894.

“Els capítols matrimonials com a emblema del pactisme civil”, Contestació de l’acadèmic de número Josep M. Puig Salellas, a *La “resurrecció” dels capítols matrimonials. L’àmbit de l’autonomia de la voluntat en els contractes reguladors de la convivència*, Discurs d’ingrés de l’acadèmic de número Juan-José López Burniol, 30 de novembre de 1999, Barcelona: Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya, 1999, p. 55-64.

## Dret de successions

“Sobre el albaceazgo en la Compilación catalana y en el Código civil”, Sentencia de 26 de febrero de 1971, a *El derecho civil catalán en la jurisprudencia*, Barcelona: Universidad de Barcelona. Cátedra de Derecho Civil Duran i Bas, 1971, Tomo IX, p. 73-131.

“Sobre preterición no errónea y desheredación injusta”, Sentencia de 30 de marzo de 1973, *Revista Jurídica de Catalunya* (1975), p. 119 i 154.

“Una delimitación de la figura del hereu”, *La Notaría. Boletín informático*, nº 2 (abril-mayo-junio 1980), p. 5-22.

“El sistema successori català i el canvi social”, Comunicació a la *IV Assemblea d'Estudis sobre el Comtat de Besalú*, Amics del Comtat de Besalú, 1980, Vol. I, p.107-115.

“Notes sobre l'eventual reforma de la llegítima”, a *III Jornades de Dret Català a Tossa. Materials. La reforma de la Compilació : el sistema successori*, Tossa de Mar, 26-29 de setembre, 1984, Tossa de Mar : Càtedra de Dret Civil Català Duran i Bas, 1985, p. 211-224.

## DRET MERCANTIL

“Conflictos de leyes en sociedades civiles y mercantiles”, VIII Congreso Internacional del Notariado Latino, México, 1965, a *Ponencias presentadas por el Notariado español a los Congresos Internacionales del Notariado Latino*, Madrid: Junta de Decanos de los Colegios Notariales, 1975, Volumen, III, p. 673-712. (Ponència escrita amb Enrique Gabarró Samsó).

“Un aspecto de la compraventa de terrenos con destino urbano. La rescisión por lesión y la compraventa mercantil de inmuebles”, *Revista Técnica de la Propiedad Urbana*, Cambra Oficial de la Propietat Urbana de la Província de Tarragona, Núm. 16 (deseembre 1967), p. 41 i ss.

“El ámbito representativo del órgano de administración de las S.A.”, *Revista de Derecho Notarial*, Año XXX, Nº CXX (abril-junio 1983), p. 183-231. (Conferencia pronunciada en ocasión del ingreso en la Real Academia de Ciencias Económicas y Financieras, 01.02.1983).

## DRET PÚBLIC (S'inclouen els treballs en defensa de la llengua)

“La recuperació de l'autonomia legislativa a l'àmbit del dret privat”, *Revista jurídica de Catalunya* (1978), p. 1055-1058.

“Aspectes jurídics de les competències d'abast econòmic (excloses les finances) de la Generalitat. Consideració general de la qüestió”, *La Notaría. Boletín informativo*, nº 1 (Enero-Febrero-Marzo de 1980), p. 15-41.

“El concepte de dret civil català a l'Estatut de Catalunya”, a *Jornades sobre l'Estatut d'Autonomia de Catalunya*, Barcelona, abril de 1980, p. 107-114.

“L'ús del català davant l'administració”, a *Jornades sobre l'Estatut d'Autonomia de Catalunya*, Barcelona, abril de 1980, p. 163-170.

“Les competències de la Generalitat. Consideració especial de les de l'article 12”, a *Jornades sobre l'Estatut d'Autonomia de Catalunya*, Barcelona, abril de 1980, p. 327-334.

“La doble oficialitat lingüística com a problema jurídic”, *Revista de Llengua i Dret*, Núm. 1 (juny de 1983).

“La Llei de normalització lingüística a Catalunya i l'àmbit oficial”, *Revista de Llengua i Dret*, Núm. 3 (abril de 1984).

“La doble oficialitat lingüística del Tribunal Constitucional”, *Revista de Llengua i Dret*, núm. 8 (desembre de 1986), p. 109 i ss.

“La situació actual de la doble oficialitat lingüística a Catalunya”, a *Dret lingüístic: Actes del Simposi sobre Dret Lingüístic*, Barcelona: Escola d'Administració Pública de Catalunya, 1989, pàgs. 75-125.

*La situació jurídica de la llengua catalana, avui*, Discurs llegit en la sessió inaugural del curs 1989-1990, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1989, 29 p.

“La llengua i la dominació política”, *Revista de Llengua i Dret*, núm. 13 (desembre de 1989), p. 91 i ss.

“Conceptos básicos de la doble oficialidad”, *Revista de Llengua i Dret*, Núm. 14 (juliol de 1990).

Contestació al discurs d'ingrés de l'acadèmic de número Dr. Víctor Reina, “Iglesia y catalanismo político (1874-1912)”, a l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya, *Revista Jurídica de Catalunya*, 1991, p. 998-1004.

“Nacionalisme lingüístic”, *Revista Quinze* (1991).

“La llengua a l'administració estatal”, *Revista Art* (1992).

“La llengua de l'ensenyament”, Comentari a la Sentència del Tribunal Constitucional 337/1994, de 23 de desembre, *Revista de Llengua i Dret*, núm. 23 (juliol de 1995), p. 23 i ss.

“El dret a l'autodeterminació, els darrers esdeveniments europeus”, Comunicacions dels membres de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, Institut d'Estudis Catalans (1997), p. 98 i ss.

“Els grans conceptes de la doble oficialitat en la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística”, *Revista de Llengua i Dret*, núm. 29 (juliol de 1998), p. 23 i ss.

“Sobre el sentit instrumental de la sobirania compartida”, a *Catalunya, Espanya, Europa*, Fundació Ramon Trias Fargas.

## DRET NOTARIAL

“El problema de la lectura a extranjeros. Notas a la Resolución de 8 de octubre de 1965”, *La Notaría. Boletín informativo*, nº 6 (agosto-diciembre 1966), p. 27-33

“Lectura a extranjeros: el concepto “intérprete oficial” del artículo 150 del Reglamento notarial”, *Revista de Derecho Notarial*, Año XII, Núm. XLIV, p. 163-178.

## DRET FISCAL

“Precio y beneficios fiscales en la primera enajenación (por compraventa) de Viviendas de Renta Limitada”, *Revista Técnica de la Propiedad Urbana*, Cambra Oficial de la Propietat Urbana de la Província de Tarragona, Núm. 5 (juliol-agost 1963), p. 2 i ss.

“Exenciones por impuestos de derechos reales i de timbre en la nueva ley de viviendas de protección oficial”, *Revista Técnica de la Propiedad Urbana*, Cambra Oficial de la Propietat Urbana de la Província de Tarragona, (deseembre 1963), p. 11 i ss.

## ALTRES PUBLICACIONS NO JURÍDIQUES RELACIONADES AMB EL DRET

“Nota necrològica de Raimon Noguera i de Guzmán”, *Anuari de l’Institut d’Estudis Catalans. Curs 1989-90*, p. 71 i ss.

“Josep M. Vilaseca i Marcet (1919-1995)”, *Anuari de l’Institut d’Estudis Catalans. Curs 1994-95*, pag. 3 i ss.

“Lluís Figa Faura, 1918-1996, *In memoriam*”, *Revista Jurídica de Catalunya* (1997), p. 71-76.

“Roca Sastre y la Compilación de 1960”, *Revista Jurídica del Notariado*, N° 32 (octubre-diciembre 1999), p. 103-124.

“Memòria de les activitats de l’Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya durant el curs 1983-84”, *Revista Jurídica de Catalunya* (1985), p. 855-860.

“--- el curs 1984-85”, *Revista Jurídica de Catalunya* (1986), p. 539-545.

“--- el curs 1985-86”, *Revista Jurídica de Catalunya* (1987), p. 801-803.

“--- el curs 1986-87”, *Revista Jurídica de Catalunya* (1988), p. 529-534.